

CAMIL PETRESCU – THE DRAMATIC REVIEWER

Iulian Bitoleanu

PhD, "Anastasescu" National College, Roșiorii de Vede, Teleorman

Abstract : Our article is intending to show Camil Petrescu's appetite, opening for all the dramatic genre species, as well as the profoundness of his analyses, his eye of a great observer and his writing's calofilism, in contrast with the reluctance of the literature theorician on the „beautiful writing”. Thus, a kind of „involuntary expressivity” (Eugen Negrici), which customizes the text of the theatre commenter.

We also emphasized the professionalism of this polyvalent journalist, who also practiced the cinema chronicle, the sports chronicle etc.

Keywords : Actor, Chronicle, Performance/Show, Theatre direction, Theatre, Verdict

Atât de mult a iubit și prețuit Camil Petrescu lumea, așa imperfectă, oportunistă, cu uvertură deplorabilă pentru intelectualitate, încât tocmai el, lipsitul de dragostea maternă și paternă, crescut de alții, a înțeles să comunice dezinvolt, transparent cu societatea, fie și cu auzul infirmizat după Primul Război Mondial, pe mai multe “voci”, în maniere variate: a poetului, a romancierului, a dramaturgului, a filosofului, a esteticianului, a eticului greu de abdicat de la norme și precepte seculare, a utopicului că sentimentul, afecțiunea vindică universul maladiv, îl purifică, îl retușează.

Nu trebuie să întindem punți comunicaționale ca Voltaire și al său Pangloss...

Din această panoplie, gazetarul nu poate lipsi atât mai mult cu cât intelectualul ce i-a impresionat pe universitarii bucureșteni nu a părăsit niciodată “registruul ideilor gingașe”, confesiunea, cu finalitate taumaturgică; nu a trădat presa, la care a purces încă de la 23 de ani, prin art. “Comediana”. Din acest motiv, a crezut în monada de publicist polyvalent, făurar de gazete, realizând de multe ori totul, de unul singur, imitând astfel involuntar un ilustru înaintaș din secolul anterior, redactor “fac-totum” la “Curierul de Iași” (1875-1876), nimeni altul decât modelul său întru gazetărie, Mihai Eminescu.

1.1 PESTE TREI DECENII DE GAZETĂRIE

O parte substanțială a jurnalismului camilpetrescian abordează **teatrul**, primele articole fiind anterioare Primului Război Mondial, iar ultimele, după 1940.

Dacă prima etapă a însemnat colaborarea la *Rampa, Facla, Capitala, Letopiseși* – cam un deceniu, în preajma cataclismului mondial dintre 1914-1918 –, o a doua a relevat vocația de întemeietor ori conducător de periodice (*Banatul, Săptămâna muncii intelectuale și artistice,*

Cetatea literară, Limba română) și următoarea fază culminează cu migrarea către presa de stânga (*Reporter, Cuvântul liber*).

Demersul acesta redus la 86 de materiale a generat zeci de pagini viabile de teatologie, căci s-a reflectat lucid și responsabil asupra unor aspecte fundamentale din arta scenei: prestația actorilor, regia, natura și funcțiile teatrului, compatibilitatea dintre interpret și rol, travestirea completă în personajul asumat. Fără a recurge la ierarhii, nu poate fi fetișizat adevărul că, așa cum spre finele secolului al XIX-lea, un Poet (Eminescu) a ridicat la cote inimaginabile cronică teatrală, tot așa, la peste o jumătate de veac distanță, un Romancier cu scriitură originală, el însuși sedus de personalitatea colegului de la *Timpul*, va stabili alte standarde în presa de specialitate dedicată **Thaliei**, într-un interval de minimum trei decenii.

1.2 ACRIBIA JURNALISTULUI

Camil Petrescu a făcut legea ca și critic teatral, verdictele, sugestiile ori analizele-i pertinente influențând publicul și surprinzându-i pe confrăți prin acribie. Multiplele și variatele opere dramatice reprezentate scenic îl stimulează, îl energizează pe rafinatul cronicar, altfel, sobru, vigilent cu actanții și structura comediei, dramei, tragediei, dezinhbat vizavi de capodoperele naționale și universale, intransigent cu inerentele minusuri spectaculare.

Experimentatul om de teatru nu adoptă un ton encomiastic, nici servil, umil, dimpotrivă, probează obiectivitate, competență cu privire la numele sacre, de la Molière, Corneille, la contemporanii Romain Rolland, Luigi Pirandello, Bernard Shaw. În permanență, Camil se autocontrolează, își strunește verbul și este parcimonios cu epitelele, fie că este vorba despre Shakespeare sau alt titan al dramaturgiei.

Îndeobște, cronicile au următoarea desfășurare: subiectul literar, relația personaj-interpret, aportul regizorului, al responsabilului cu decorurile și muzica și o propoziție la final, în altă cheie, memorabilă, sentențioasă. Chiar dacă se joacă o comedie a unei celebrități cu numele de Rebreanu, dacă fisurile sporesc nepermis, acribiosul comentator de teatru nu menajează pe nimeni. De pildă, autorului *Plicului* i se reproșează absența dialogului și replicile terne, insipide.

Câteodată, se emit judecăți de valoare de ordinul istoriei teatrului românesc. În opinia evaluatorului, nu Alecsandri, ci Caragiale a pus bazele teatrului românesc, iar Alexandru Davila constituia dramaturgul zilei, în prezent uitat de critici și discret menționat de istoricii literari.

Cu aceeași seriozitate, se examinează spectacolele de la Teatrul Național din București cu piese aparținând lui V. I. Popa, G. M. Zamfirescu, M. Sorbul, M. Sebastian, beneficiind de cea mai inspirată distribuție: Maria Ciucurescu, Nottara, Demetriade, Iancu Brezeanu, Iancu Petrescu, I. Morțun, I. Atanasescu, I. Manu. Atunci când se entuziasmează, cronicarul dramatic face lejer saltul de la național la universal și plasează pe orbita succesului european trei actanți din *Patima roșie* de M. Sorbul: Sbilț, Castriș și Rudy, eroi comparabili cu cei ibsenieni.

Scrisoarea pierdută oferă un spectacol rarisim, reunind toate valorile interpretative de la T.N. București. Necantonat în patriotismul local, profesionistul gazetar recunoaște că în țară se mai practică această artă și la Cluj, Iași, Craiova, Brăila. Mai mult decât atât, se profilează un teatru al Vestului (*Teatrele de pretutindeni*). Comportamentul inegal al unor actori în vogă este amendat pe loc și li se oferă chiar varianta salutară: evitarea unui rol și perseverența în

altele, mulate pe psihologia actorului. Concret, în *Hamletul* bucureștean este admirabil Demetriade și mediocru Nottara, care se revanșează în *Viforul*, *Apus de soare*, *Oedip-rege*. Titularului de protagoniști shakespeareieni, Demetriade, i se fac alte recomandări.

Paleta europeană mai cuprinde Gogol (*Revizorul*), H. Ibsen (*Per Gynt*), Shakespeare (*Femeia îndărătnică*), prilej de ieșire la rampă a altor exponate feminine: Marioara Voiculescu, Aura Radovici, Maria Ventura; apoi se echilibrează balanța prin elogierea lui G. Calboreanu, I. Finteșteanu. Atenția criticului se îndreaptă și spre altceva: formatorii de actori, recte profesorii universitari.

1.3 FORMATORII DE TEATRU. GENIALITATEA ROMÂNEASCĂ

În *Comediana* (ibidem, pp 395-396) marea artistă Elvira Popescu a dominat teatrul parizian după ce, anterior, în fieful propriu din București nu se impusese, nu impresionase, iar consecința: „săli pe jumătate goale, cu actori amuzați, inconștienți” de ce valoare au lângă ei. Camil Petrescu a intuit și a exprimat în propoziții simple, nefardate, pline de miez semantic, ascensiunea și succesul ex-bucureștenei: „Elvira Popescu este cea mai aproape de artă. E o creatoare.”

Peste ani, ar trebui ca mass-media să se încline cu venerație și să recunoască în interpreta română de pe scenele franțuzești drept o mare actriță, cum de altfel și era. Finalul este unul metaforic și empatic: „Elvira Popescu e bucuria de a înflori a simțirii românești”.

Astfel, în *Profesoara*, doamna Agatha Bârsescu (Teatrul Național Iași) eclipsează pe mulți colegi din țară, din București, inclusiv pe cea metaforic supranumită „Tragediana scenei bucureștene”. Același cec în alb i-l acordă și unui universitar din capitală, în *Decanul* (p. 391), datat 1928.

Polivalentul gazetar deschide noi orizonturi concepând, pe lângă tableta sportivă, cronică cinematografică, focusându-se pe Charlie Chaplin, cu pelicula *Circul*, cea muzicală, cu referire la George Enescu, recent primit în Academia Română. Apropo de academicieni, de funcțiile înalte: poți fi o valoare mondială, dar prea puțin apreciat de către ai tăi. Subiectul acestui paradox: Emil Racoviță, rector al Universității din Cluj, președintele Academiei Române, membru de onoare al altor instituții europene, însă, în 1928, insuficient mediatizat și cu un număr mare de contestatari, semn că gratitudinea la români nu funcționează. Că unele articole ar avea semnificația unor minicapitole/secvențe dintr-un tratat de teatrologie, rămâne un fapt învederat ceea ce nu miră pe nimeni, câtă vreme gazetarul avea un doctorat în domeniu, *Modalitatea estetică a teatrului*.

Bibliografie

- 1) Camil Petrescu – *Note și atitudini*, Editura pentru literatura, București, 1962
- 2) Camil Petrescu- *Publicistica, vol.I*, Editura Minerva, București, 1984
- 3) Camil Petrescu- *Teze și antiteze*, Editura Minerva, București, 1973
- 4) Camil Petrescu- *Note zilnice(1927-1948)*, FPLA 1968
- 5) G. Călinescu – *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*
- 6) Ov. S. Crohmălniceanu – *Literatura română între cele două războaie mondiale*
- 7) Nicolae Manolescu- *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008
- 8) I.Negoïtescu- *Istoria literaturii române*, Editura Minerva, București, 1991

- 9) *** *Presa periodică românească(1919-1924)*, Editura Academiei, București, 1987
- 10) *Dimitru Solomon, Problema intelectualului în opera lui Camil Petrescu*, Editura de Stat pentru literatură și artă, București, 1958